

ШЛЯХОМ ПІЗНАННЯ І ВІДКРИТТІВ

До 80-річчя Євгена Ананійовича Баглія

Виповнилося 80 років Євгену Ананійовичу Баглію – відомому вченому в одній з найважливіших галузей токсикології – визначення канцерогенної небезпеки хімічних речовин. Він доктор медичних наук, провідний науковий співробітник відділу «Інститут експериментальної токсикології і медико-біологічних досліджень» ДП «Науковий центр превентивної токсикології, харчової та хімічної безпеки імені академіка Л.І. Медведя Міністерства охорони здоров'я України».

Баглій Євген Ананійович народився 27 березня 1939 року в м. Києві в сім'ї службовців. Після закінчення Київського медичного інституту імені академіка О.О. Богомольця в 1962 році працював сільським дільничним лікарем в Поліському та Києво-Святошинському районах Київської області. У 1964 році вступив до аспірантури за спеціальністю "експериментальна онкологія" в лабораторію біофізики канцерогенезу Київського НДІ експериментальної та клінічної онкології МОЗ УРСР. В аспірантурі під керівництвом академіка Р.Е. Кавецького і професора Є.П. Сидорика включився в розробку нового наукового напрямку – вивчення збуджених станів і вільних радикалів у біологічних системах, зокрема з'ясування їх ролі в пухлинному процесі. У зв'язку з унікальністю деяких методик для виконання низки досліджень був відряджений до Інституту хімічної фізики АН СРСР. Під керівництвом академіка М.М. Емануеля і проф. О.Б. Бурлакової були виконані дослідження щодо впливу хімічних сполук, які використовувались в якості протипухлинних препаратів, на систему біоантиоксидантів у нормальних і пухлинних тканинах. За результатами цих досліджень встановлено закономірності в зміні вмісту біоантиоксидантів за проявом токсичних та протипухлинних ефектів. Була науково обґрунтована доцільність застосування біоантиоксидантів у хіміотерапії пухлин з

метою зниження побічної токсичної дії протипухлинних препаратів. Після закінчення аспірантури в 1968 році Євген Ананійович успішно захистив кандидатську дисертацію на тему: "Антиоксидантна активність ліпідів печінки та пухлини в процесі пухлинного росту та при впливі протипухлинних препаратів".

Після закінчення аспірантури Євген Ананійович працює молодшим науковим співробітником, вченим секретарем, старшим, а потім провідним науковим співробітником лабораторії біофізики канцерогенезу в Інституті проблем онкології НАН УРСР над проблемою канцерогенезу, індукованого хімічними і біологічними факторами. Особлива увага приділялася з'ясуванню загальнотоксичної дії канцерогенних речовин в індукції специфічних онкогенних ефектів. Наслідком такої дії є порушення структури клітинних мембран і активація перекисного окислення ліпідів. Однак подальший розвиток пухлинного вузла (стадія промоції) можливий тільки в умовах гальмування окислювальних вільнорадикальних процесів. На моделях хімічного, гормонального і вірусного канцерогенезу визначено загальну стадію процесу, яка характеризується зниженням інтенсивності окислювальних вільнорадикальних процесів за даними біохемілюмінесценції. На цій стадії здійснюється активна проліферація клітин і формування пухлинного вузла. Встановлено особливості механізму регуляції перекисного окислення ліпідів клітинних мембран при канцерогенезі та рості пухлини, роль змін стану молекулярно-динамічної структури мембран при трансформації нормальних клітин в пухлинні. Вивчено комбіновану дію хімічних і біологічних канцерогенних факторів. Показано відсутність їхньої взаємодії.

Досвід використання феномену біохемілюмінесценції в біологічних і медичних дослідженнях стали підґрунтям спільних з

ВО ім. С.Корольова робіт зі створення стандартизованих медичних хемілюмінометрів "Світло" і ХЛМ1Ц-01.

Результати досліджень узагальнені в докторській дисертації "Механізми регуляції перекисного окислення ліпідів і структура клітинних мембран при канцерогенезі", яку Є.А. Баглій захистив у 1984 році.

У 1988 році Євген Ананійович обраний за конкурсом на посаду керівника лабораторії експериментальної онкології та тератології хімічних речовин відділу загальної токсикології ЕКОГІНТОКС, який очолював відомий вчений, член-кореспондент НАН і АМН України Ю.С. Каган. Згодом Інститут був реорганізований в Інститут екогієни і токсикології імені Л.І. Медведя МОЗ України, наразі в ДП «Науковий центр превентивної токсикології, харчової та хімічної безпеки імені академіка Л.І. Медведя Міністерства охорони здоров'я України».

Основним науковим напрямком лабораторії було вивчення канцерогенної, тератогенної, ембріо- і гонадотоксичної активності хімічних речовин з метою визначення їхньої небезпеки для людини. За цей період було вивчено канцерогенні властивості ряду сполук, переважно пестицидів і агрохімікатів і розроблено методологію оцінки їхньої онкогенної небезпеки. Розроблено методичні підходи та запропоновано низку коротко- і середньострокових тестів для оцінки канцерогенної активності хімічних сполук при визначенні небезпеки їх застосування.

Проведено дослідження генотоксичного ефекту низки нітрозосполук і пестицидів. Виявлено певні особливості залежності "доза-ефект", характерні для цих сполук. Вивчено ймовірність потенціювання генотоксичної дії нітрозосполук, найбільш поширених в Україні пестицидів. Встановлено відсутність потенціювання генотоксичного ефекту нітрозосполук і пестицидів, що дозволило обґрунтувати можливість застосування існуючих гігієнічних регламентів при оцінці небезпеки

комплексної дії пестицидів і нітратів.

Понад 50 років Є.А. Баглій успішно займається науковою діяльністю. За цей період його творчий доробок становить понад 200 наукових робіт. Він бере активну участь у роботі міжнародних конгресів, симпозіумів, конференцій. У 1991 році за монографію (Є.П. Сидорик, Е.А. Баглей, М.Й. Данко "Біохемілюмінесценції клітин при пухлинному процесі" - Київ: Наукова думка. - 1989. - 220 с.) НАН України присвоєно премію О. О. Богомольця.

Є.А. Баглій передає свій багатий науковий досвід молоді. У лабораторії студенти КДУ виконували курсові та дипломні роботи. Під його керівництвом виконано і захищено 3 кандидатські дисертації. Брав участь у роботі спеціалізованої вченої ради по захисту докторських дисертацій за фахом "Онкологія" при Інституті експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р. Є. Кавецького НАН України. Наразі вчений – член спеціалізованої вченої ради по захисту докторських дисертацій за фахом "Токсикологія" при ДП «Науковий центр превентивної токсикології, харчової та хімічної безпеки імені академіка Л.І. Медведя Міністерства охорони здоров'я України».

Є.А. Баглій бере активну участь у вирішенні токсикологічної небезпеки препаратів як член Комісії з гігієнічного регламентування пестицидів, агрохімікатів, інших хімічних речовин при Комітеті з питань гігієнічного регламентування МОЗ України, а також як заступник голови Комісії з гігієнічного регламентування канцерогенних чинників цього Комітету.

Колектив Наукового центру превентології і токсикології імені академіка Л.І. Медведя МОЗ України, Редакції журналу "Український журнал харчової та хімічної безпеки" від щирого серця вітає Євгена Ананійовича з ювілеєм, бажають йому міцного здоров'я, подальших творчих успіхів. Нехай успіх, бажання творити крокують поруч, надихаючи на нові пошуки.

*Колектив ДП «Науковий центр превентивної токсикології,
харчової та хімічної безпеки
імені академіка Л.І. Медведя
Міністерства охорони здоров'я України»*

Товариство токсикологів України